

Atlas vebena

Tekst

Elizabet Maru

Ilustracije

Kristin Ponšon

Prevod

Biljana Kukoleča

LAROUSSE

SADRŽAJ

SVETSKI REKORDI 4

EVROPA

Geografska karta.....	8	Italija.....	17
Karta država.....	10	Poljska.....	18
Evropa iz raznih uglova	12	Španija.....	19
Nemačka.....	14	Velika Britanija	20
Francuska	15	Švedska.....	21
Rusija.....	16		

NEVEROVATNI VULKANI
STR. 22

JUŽNA AMERIKA

Geografska karta.....	52	Čile	59
Karta država.....	54	Argentina.....	60
Južna Amerika		Venecuela.....	61
iz raznih uglova	56	Peru	62
Brazil.....	58	Bolivija	63

NEVEROVATNE PRIRODNE POJAVE
STR. 64

AFRIKA

Geografska karta.....	24	Kenija.....	32
Karta država.....	26	Nigerija	33
Afrika iz raznih uglova.....	28	Madagaskar	34
Egipat	30	Južnoafrička Republika	35
Maroko.....	31		

NEVEROVATNE PUSTINJE
STR. 36

AZIJA

Geografska karta.....	66	Japan.....	74
Karta država.....	68	Indija.....	75
Azija iz raznih uglova.....	70	Turska.....	76
Kina.....	72	Indonezija.....	77
Azijska Rusija	73		

NEVEROVATNA OSTRVA
STR. 78

SEVERNA I CENTRALNA AMERIKA

Geografska karta.....	38	Kanada	44
Karta država.....	40	SAD	46
Severna Amerika		Meksiko	48
iz raznih uglova	42	Karibi.....	49

NEVEROVATNE REKE
STR. 50

OKEANIJA

Geografska karta.....	80	Novi Zeland.....	86
Okeanija iz raznih uglova	82	Papua Nova Gvineja	87
Australija.....	84		

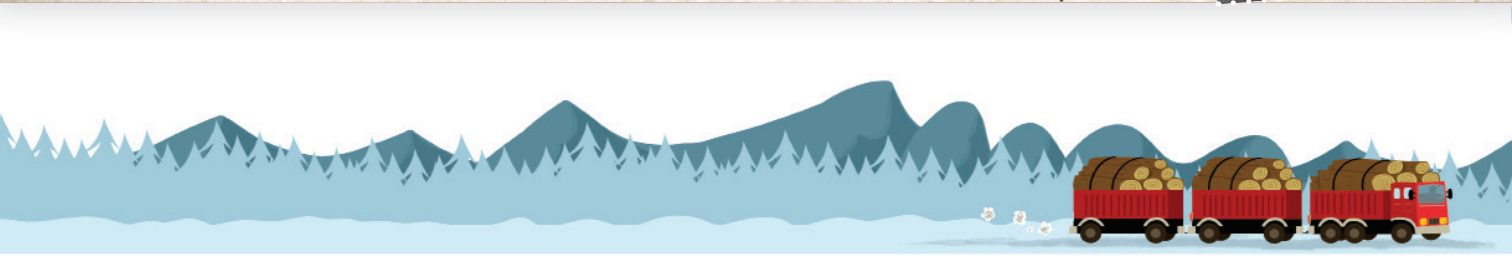
NEVEROVATNE ŽIVOTINJE
STR. 88

POLOVI

Arktik i Severni pol	90	Antarktik i Južni pol.....	92
----------------------------	----	----------------------------	----

INDEKS 94

SVETSKI REKORDI

Geografska karta

Zemlja je JEDINSTVENA planeta

Zemlja je jedina planeta Sunčevog sistema koja ima **kiseonik** u atmosferi i dovoljno **vode** za razvoj života.

Zemlja je PLAVA planeta

Kada se posmatra iz svemira, preovlađuje plava boja. Mora i okeani čine oko 70% površine naše planete. Šta čini preostalih 30%? Planine, pustinje, ravnice, površine pod ledom... Gledano iz kosmosa, na Zemlji se razlikuju velike celine: kontinenti.

DA LI ZNATE?
?!?

Pet, šest ili sedam kontinenata?

Zavisi kako ih računate! Geolozi smatraju da ih ima pet: Afrika, Severna Amerika, Južna Amerika, Evroazija i Okeanija (sa Antarktikom). Geografi smatraju da je Antarktik zaseban kontinent pa, dakle, ima šest kontinenata! Svi koji geologiju i geografiju podređuju istoriji ljudskog društva, Evroaziju dele na dva dela: Evropu i Aziju, pa po njima ima sedam kontinenata!

Olimpijski prstenovi simbolizuju 5 kontinenata povezanih sportom.

Rekordna linija

Zamišljena linija **ekvatora** deli našu planetu na dve iste polovine. To je najduži krug oko Zemlje i iznosi **40.075 km**.

Najveći svetski rekord

Zemljina masa! Zaokruženo, Zemljina masa iznosi **šest miliona milijardi milijardi kilograma**!

Najveći kontinent

Azija

Najveći okean

Tihi okean. Njegova površina premašuje površinu svih kontinenata zajedno!

Najveća topla pustinja

Sahara, devet miliona km², nalazi se u severnoj Africi.

Dve reke bore se za prvo mesto

Najduža? Najšira? Ili reka sa najvećim protokom? Otud neslaganja koja je reka najveća! Ipak, dve se ističu: **Amazon** u Južnoj Americi i **Nil** u Africi. Duge su oko **7.000 km**!

Superšpijuni

Snabdeveni kamerama i mernim instrumentima, **veštački sateliti** u orbiti šalju slike i podatke koji nam omogućavaju stalno nadgledanje Zemlje. Svaki satelit ima svoju specijalnu oblast za nadgledanje: meteorološka kretanja, vulkane, ledene pokrivače...

SVETSKI REKORDI

Više od sedam milijardi

Prema podacima iz 2011. godine, ukupno svetsko stanovništvo premašilo je **sedam milijardi**. Pošto se svakog dana rađa više ljudi nego što umire, broj stanovnika naše planete stalno se povećava. Prema podacima iz 2014. godine, broj stanovnika Zemlje premašio je **7,2 milijarde**.

Svaki drugi čovek živi u gradu

Svaki drugi stanovnik od ukupno sedam milijardi živi u nekom gradu. Na Zemlji ima više od 500 gradova sa više od milion stanovnika, a od toga je oko 40 megapolisa sa više od deset miliona stanovnika. Na prvom mestu je **Tokio** (37 miliona). Najmnogoljudniji gradovi nalaze se prvenstveno u Aziji (**Karači**, **Seul**, **Mumbaj**...), u Severnoj Americi (**Njujork**, **Los Andeles**) i u Južnoj Americi (**Meksiko Siti**, **Sao Paulo**...). U Evropi su najveći gradovi **Moskva**, **London** i **Pariz**, a broj stanovnika u njima kreće se između deset i petnaest miliona...

Rizično

Oko **700 miliona** ljudi živi u vulkanskim područjima... a čak **450 miliona** na vulkanskim padinama.

Najduži prosečni vek imaju **Japanci**, stanovnici Azije. Njihov prosečan vek iznosi **82 godine**. Nasuprot tome, najkraći prosečni životni vek je u **Svazilendu** u Africi i iznosi **32 godine**.

Svet je veoma mlad

Oko **30%** zemaljske populacije ima manje od 15 godina.

Nekoliko brojeva za razmišljanje

Za jedno kupanje potrebno je **150 do 200 l** vode, za tuširanje **60 do 80 l**, a životni minimum potrošnje vode po stanovniku je **20 do 50 l** dnevno (za piće, kuvanje, pranje, toalet). U nekim zemljama živi se i uz potrošnju **5 l** vode dnevno. Broj stanovnika raste, pa i potrebe za vodom rastu. Sveže vode nema dovoljno. Ona čini manje od 3% vodenih resursa planete, a od toga je za piće samo oko 1% sveže vode. Oko 800 miliona ljudi uopšte nema pristupa pitkoj vodi. Taj broj smanjuje se svake godine, ali cilj je da se smanji još više.

EVROPA

Problem veličine

Ako znamo da **Evropa** nije najmanji kontinent, i da je oko četiri puta manja od **Azije**, povežite date površine sa odgovarajućim kontinentima.

1. Evropa • a) 9 miliona km²
2. Azija • b) 10,4 miliona km²
3. Okeanija • c) 43,8 miliona km²

40.000

Toliko **kilometara** ima **evropska obala** sa severa, zapada i juga.
Velika Britanija je najveće evropsko ostrvo.

Celina

Ceo evropski kontinent nalazi se na severnoj polulopti. U najvećem delu Evrope klima je umerena: nije ni previše hladno ni previše toplo! Na krajnjim tačkama Evrope nailazi se na specifične klimatske uslove! Na krajnjem severu, more koje okružuje Norvešku često se ledi. A na jugu Evrope, recimo u Sevilji u Španiji, leti temperatura često premaši 45°C.

Vaš podsetnik
Alpi se protežu kroz 7 evropskih zemalja: Francusku, Švajcarsku, Austriju, Nemačku, Italiju, Lihtenštajn i Sloveniju. Nađite te zemlje na karti na str. 10 i 11.

Dvojica alpinista otkrila su u italijanskim Dolomitima ostatke zaleđenog ljudskog tela starog više od 5.000 godina. Snežni čovek Eci spada u vrstu *Homo sapiens* i živeo je krajem neolita. Telo je sačuvano zahvaljujući niskim temperaturama. Nosio je ogrtač od krzna i obuću, a imao je i luk sa 14 strela. Svi se pitaju šta je radio na tako velikoj visini? To je prava misterija!

Najviši vrh

Planinski **vrh Elbrus** visok je 5.642 m i nalazi se na Kavkazu. To je ugašeni vulkan prekriven ledom. Elbrus i oko dvadeset okolnih vrhova popularni su među skijašima. Kratka istorija: za Olimpijske igre u Sočiju februara 2014. godine, olimpijski plamen upaljen je na Elbrusu i bilo je neophodno štiti ga od jakih naleta vetra!

Genijalni inženjeri

Da bi premostili planine i reke, inženjeri konstruišu impresivne građevine:

Najduži tunel dug je 24 km, a prostire se od Osla do Bergena u Norveškoj.

Najduži podvodni tunel nalazi se ispod Lamanša, spaja Francusku i Englesku, a izgrađen je na dubini od 50 m.

Najviši most je vijadukt Mijo u Francuskoj, visok je 340 m.

EVROPA

Evropska unija ima svoju **zastavu**: dvanaest zlatnih zvezdica poredanih ukrug, na tamnoplavoj podlozi. Evropska unija ima i svoju **himnu**: Betovenovu **Odu radosti** (melodija je ista, ali ne i reči).

DA LI ZNATE?
?!

Ne treba mešati Evropu, Evropsku uniju i Evrozону! Na političkoj karti Evrope nalazi se 45 država. Od toga 28 država pripada Evropskoj uniji, a samo 18 ih je uključeno u Evrozону. U tim zemljama je jedino sredstvo plaćanja evro. Na primer, Danska se nalazi u Evropi i članica je Evropske unije, ali ne i Evrozone; ona je zadržala svoju valutu – dansku krunu.

Ko je na čelu države?

Svaka evropska država ima posebno državno uređenje. Većina evropskih zemalja, poput Francuske i Italije, spada u **republike** sa izabranim predsednikom i vladom. Druge evropske države su **monarhije**. U tom slučaju na čelu države je kralj, ali i te države imaju svoje izabrane vlade. Takvo državno uređenje imaju Velika Britanija, Holandija i Španija.

Uporedite novčanice evra

Jedna strana novčanica je zajednička svim državama, a druga zavisi od pojedine države.

Najbogatija zemlja

Veličina države ne govori o njenom bogatstvu. **Luksemburg** je skoro najmanja evropska država, ali spada u najbogatije!

7 od 10 Evropljana...

...radi u sektoru usluga. Oni ništa ne proizvode, već trguju i pružaju razne usluge! To su prodavci u velikim robnim kućama, zaposleni u poštama, školama, bolnicama i slično.

Glavni jezici

U Evropskoj uniji se kao **maternji** najviše govore: nemački (u Nemačkoj, Austriji i Luksemburgu), zatim engleski, italijanski i francuski. Kao strani jezik, najviše se uči engleski!

Vaš podsetnik
Pogledajte kartu i navedite tri najprostranije zemlje.

* Francuska, Španija i Švedska

Vatikan je najmanja država u Evropi... i na svetu.

EVROPA IZ RAZNIH UGLOVA

DA LI
ZNATE?
?!?

Kroz Evropu se može putovati avionom, vozom, automobilom... ali i na biciklu. Postoji oko 70.000 km biciklističkih staza u Evropi, odnosno čitava mreža biciklističkih ruta od Atlantskog okeana do Crnog mora, a staze slede tokove najvećih evropskih reka: Loare, Rajne i Dunava. Biciklističke trke ovom trasom počinju u Francuskoj. Zatim put vodi do Rumunije, preko Švajcarske, Nemačke, Austrije, Srbije i Bugarske. Ukupno 3.653 km!

Godine 1936. Letonac Valters Čap konstruisao je prvi džepni foto-aparat!

ŠVAJCARSKA

Evropske države dnevno
potroše 89.000 milijardi
litara vode!

Švajcarskoj i Francuskoj pripada najveće evropsko slatkovodno jezero. To je Ženevsko jezero. Na nekim mestima njegova dubina premašuje 300 m!

PORTUGALIJA

17 km

To je dužina mosta Vasko da Gama preko reke Tago u Portugaliji. On je najduži evropski most.

FINSKA

U tome je poenta!

Finski đaci najbrže nauče da pišu, čitaju i računaju od sve dece u Evropi.

HOLANDIJA

Ispod nivoa mora

Holandija je najniža evropska država i veći deo njene teritorije je ispod nivoa mora. Ta niska zemlja zaštićena je pešćanim dinama, branama i brojnim crpnim stanicama. Ipak često dolazi do poplava.

U Holandiji, poznatoj kao zemlja lala, najčulenije cveće ipak je perunika. Nalazi se na Van Gogovoj slici *Perunika*, koja vredi više desetina miliona evra.

Veoma traženo
mirisno ulje

Oko 80% retkog i vrlo traženog ružinog ulja, koje se koristi u parfimerijama širom sveta, potiče iz Doline ruža u Bugarskoj. Od oko 150.000 ružinih latica dobija se tek nekoliko kapi esencije ružinog ulja.

GRČKA

U Grčkoj oko 3/4 teritorije čine planine i brda. Najviša planina je Olimp (2.917 m). Prema grčkoj mitologiji, na Olimpu su, zaklonjeni oblacima, živeli bogovi, poput Zeusa i Apolona.

Brrr! Brrr!
Nema potrebe za
klima-uređajima!!!

Ogromna ledena
pećina

SLOVAČKA

Dobšinska ledena pećina je tako prostrana da se u njoj nalaze i podzemna klizališta. Ona je postala prava turistička atrakcija. Bez obzira na spoljašnju temperaturu, u pećini je uvek ispod 0°C!

U FOKUSU NEMAČKA

POVRŠINA 357.000 km²
BROJ STANOVNIKA 80,6 miliona
GLAVNI GRAD Berlin

Broj 1

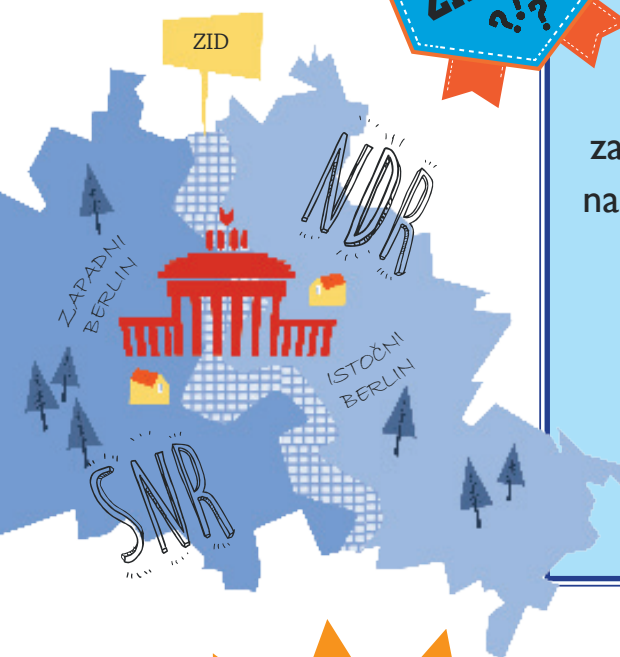
Nemačka je najmnogoljudnija država u Evropi. Oko **85%** njenog stanovništva živi u gradovima. Glavni grad je Berlin, u kome živi oko pet miliona stanovnika, sledeći je Hamburg, sa više od tri miliona, a zatim Minhen sa oko 2,5 miliona stanovnika.

Cugšpice je najviši planinski vrh u Nemačkoj i visok je 2.964 m.

DA LI ZNATE?

Krajem II svetskog rata, pre oko 70 godina, Nemačku su okupirali Saveznici koji su je pobedili. Godine 1949. bila je podeljena na dve države: Saveznu Nemačku Republiku (SNR) na zapadu i Nemačku Demokratsku Republiku (NDR) na istoku. Između dve države bila je granica na kojoj je 1961. godine izgrađen zid sa osmatračnicama, tako da je i grad Berlin bio podeljen na dva dela. Tek u novembru 1989. godine počelo je rušenje toga zida, prvo delimično, a onda potpuno... Tim je obznanjeno ponovno ujedinjenje Nemačke i tada je postala ovakva kakva je danas.

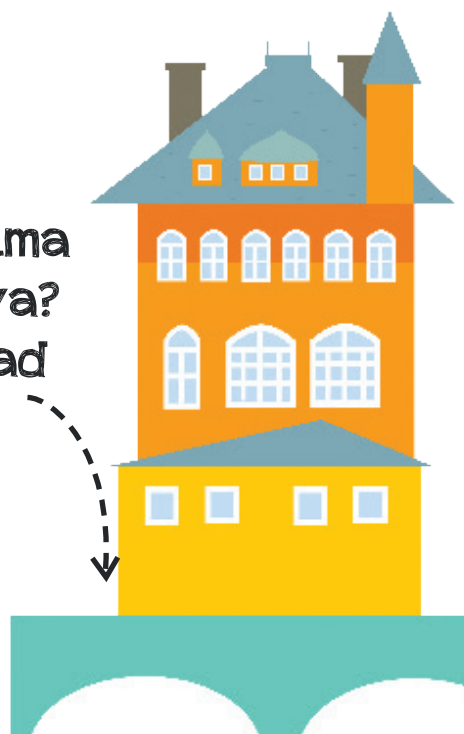
Vaš podsetnik

Nemačka je treći proizvođač automobila u svetu. Možete li da navedete dve različite marke nemačkih automobila?

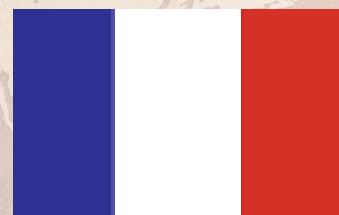

Koji to grad ima 2.300 mostova? Hamburg, grad na severu Nemačke.

*Mogući odgovori: Volkswagen, Audi, BMW, Opel...

U FOKUSU FRANCUSKA

POVRŠINA 670.922 km²
BROJ STANOVNIKA 66 miliona
GLAVNI GRAD Pariz

Koji je najviši planinski vrh?

Najviši planinski vrh u Francuskoj je **Monblan** u Alpima. Međutim, geografi se i dalje prepiru koliko je tačno visok. Naime, vrh nije uvek prekriven podjednako debelim slojem leda, pa je visina Monblana procenjena na **4.810,45 m.**

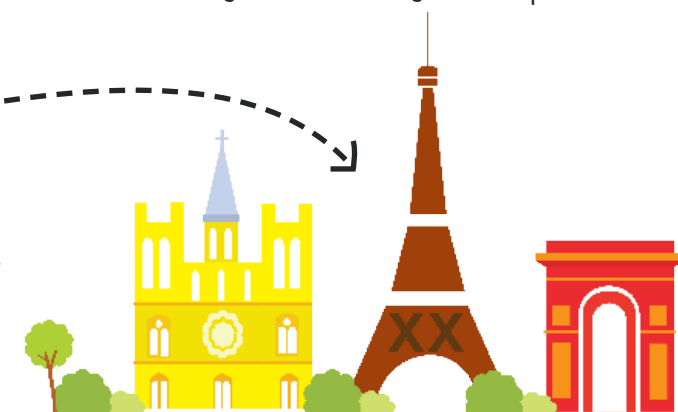
Želite li sira?

Francuska je najveći evropski proizvođač sira. Možete birati između 350 različitih vrsta. Kamamber? Ementaler? Rokfor? Bri ili šavinjol? Koji se vama najviše dopada?

Visoki turizam

Sa oko **79 miliona** posetilaca godišnje, Francuska je najposećenija zemlja na svetu! Poznata je po kulinarskim specijalitetima, dobrim vinima, lepim predelima i bogatoj arhitekturi iz raznih perioda.

574,8 km/h

Rekordna brzina vozova

Francuski TŽV vozovi su superbrzi vozovi, i uvek najbrži! U probnoj vožnji bez putnika dostižu brzinu i preko **570 km/h.**

Francuski Alpi su prekriveni skijaškim centrima. Jedan od najpoznatijih je Troa Vale (Tri doline).

Vaš podsetnik

Pronađite na karti na str. 8-9 gde se uliva Loara, najduža francuska reka (1.006 km).

Najpoznatija biciklistička trka je Tur de Frans. Za tri sedmice biciklisti prevale oko 3.500 km.

* U Atlantski okean